

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

НАСЛЕДСТВО БГ

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕК

АРХИВ „АРХИТЕКТУРА“

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИЗКУСТВАТА

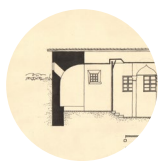

Съдържание

История

04

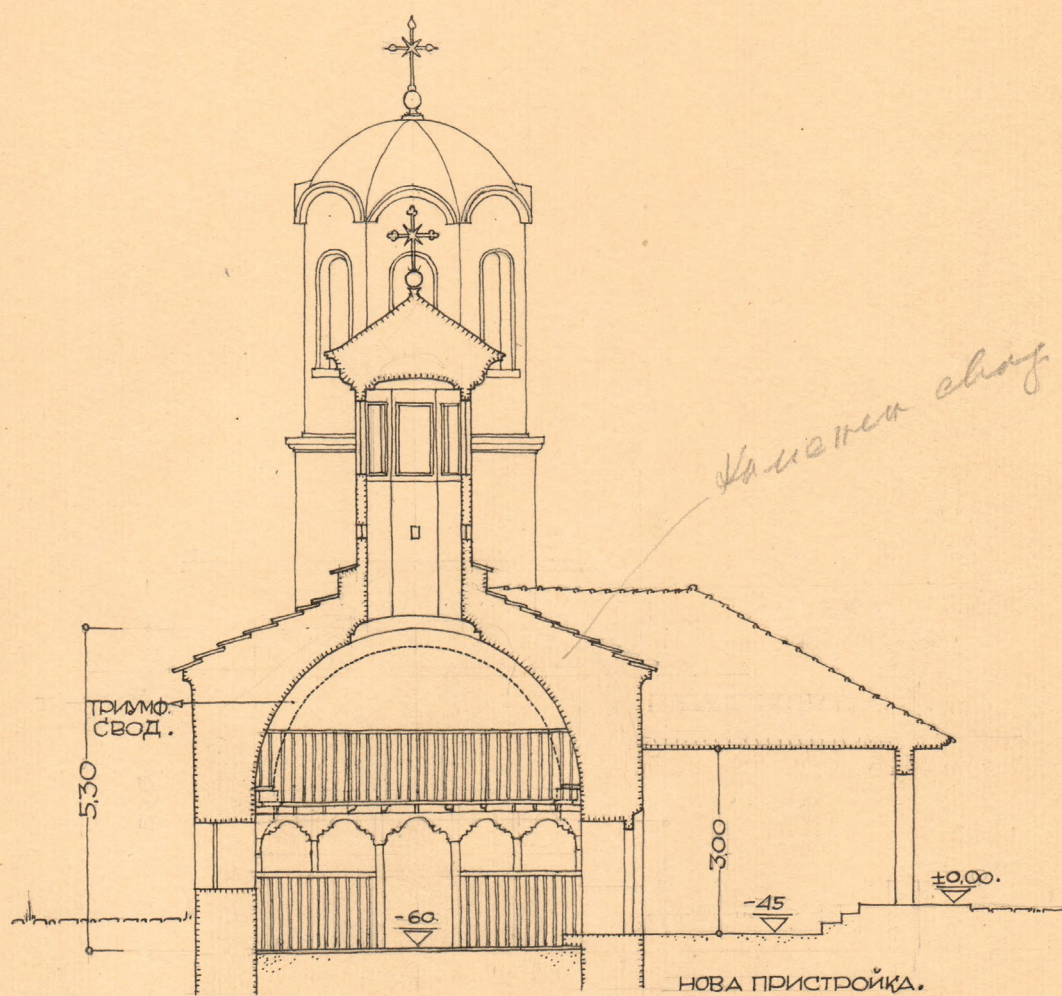

Структура

05

913

ЕТРОПОЛЕ	ЦЕРКВА СВ. ГЕОРГИ.	
КВАРТАЛ 80 ПАРЦЕЛ VIII ЗА 13.		

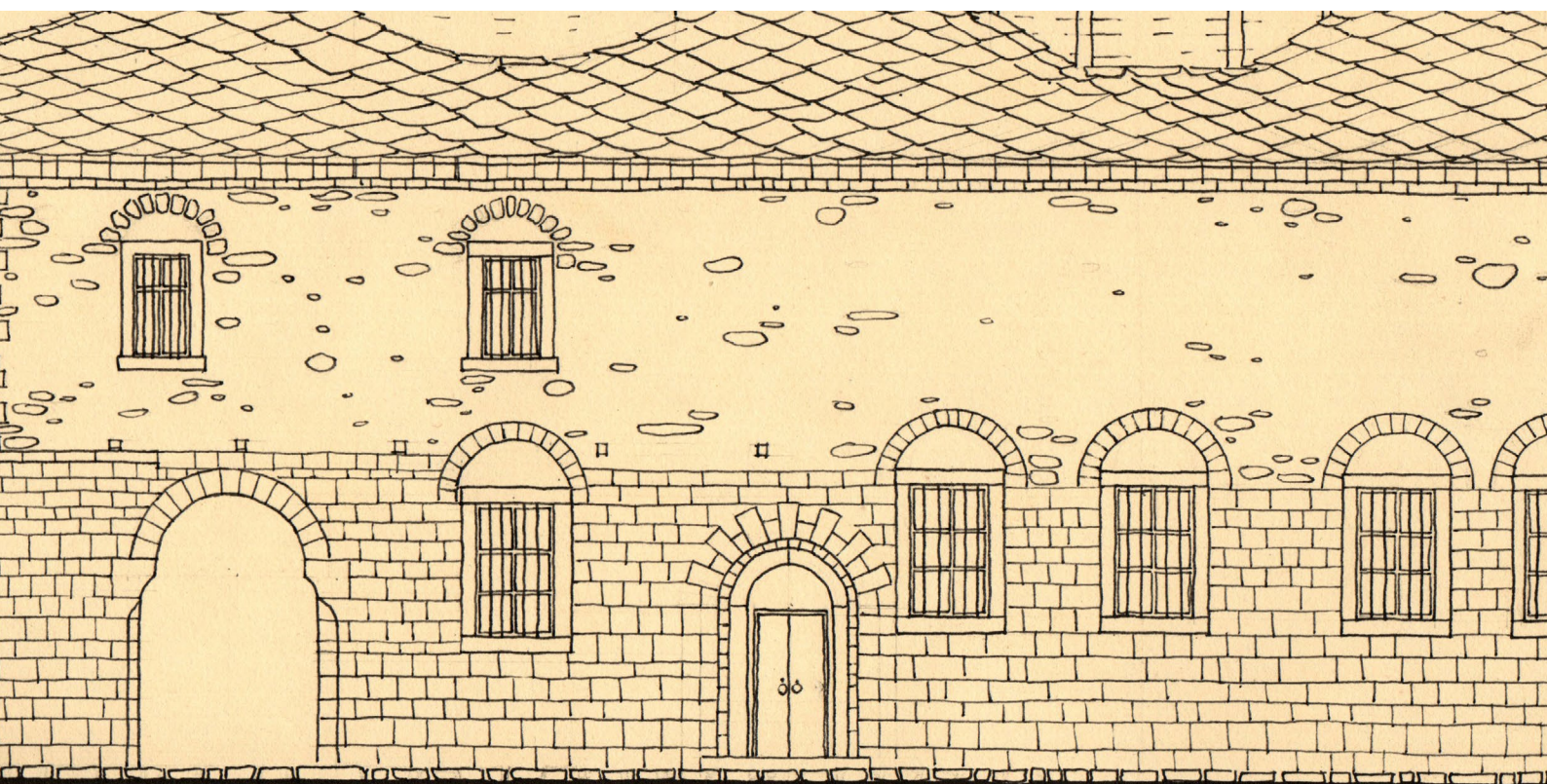
• НАПРЕЧЕН РАЗРЕЗ •

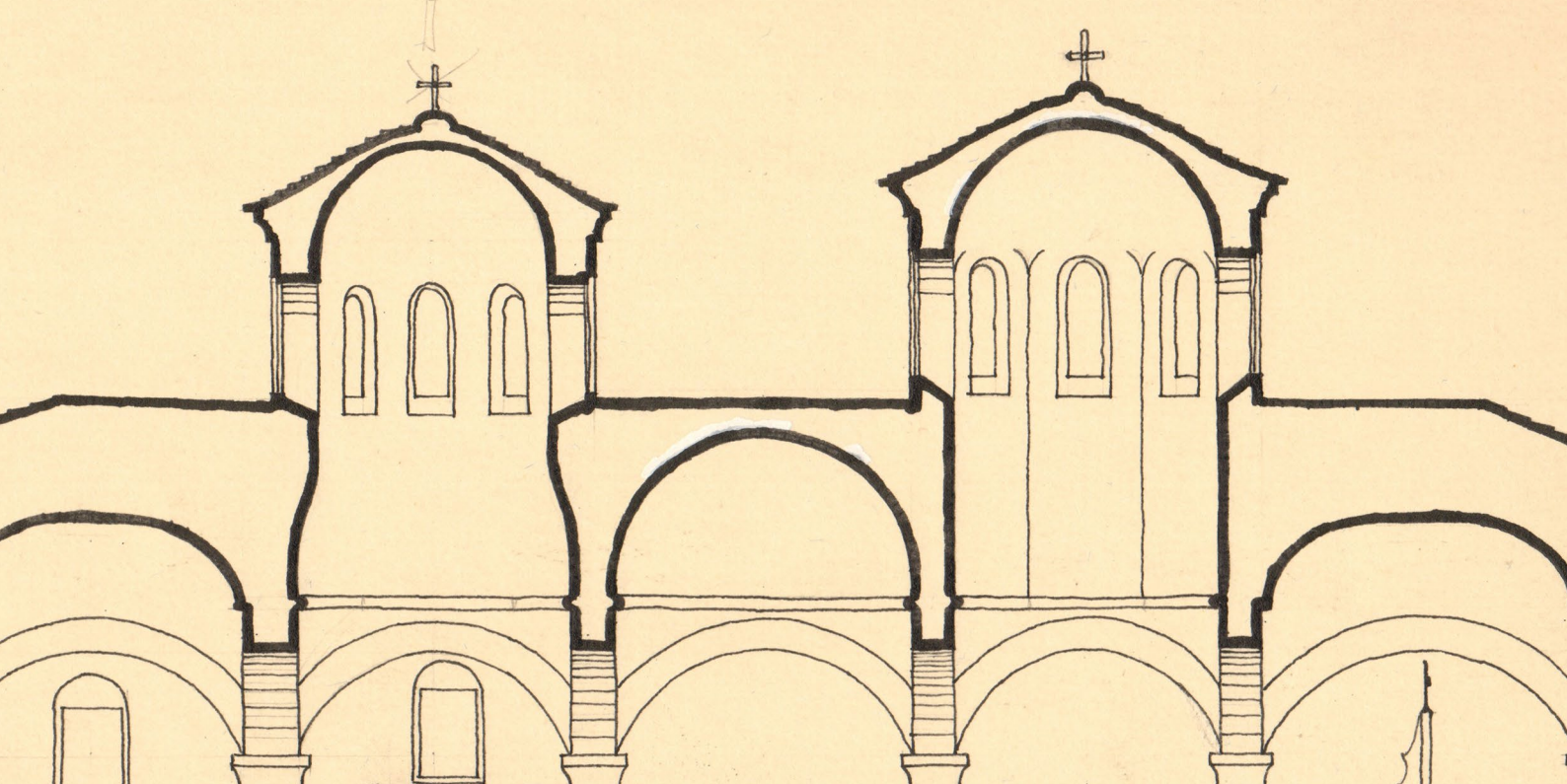
1. 0. 1. 2. 3. 4. 5.

ЗАСНЕЛ:
АРХ. Д. ПОПОВ.

История

Архитектурните научни фондове са били притежание на Института по градоустройство и архитектура (ИГА), който е създаден през 1949 г. и преименуван на Институт по теория и история на градоустройството и архитектурата (ИТИГА). От 1994 създаденият Център по архитектурознание (ЦА) става приемник на ИТИГА. Фондовете, които са били притежание на ЦА, са събирани в продължение на десетки години. Документите, заснеманията, фотографите и албумите са били правени и съхранявани от служители на ИГА, ИТИГА и ЦА към БАН. През 2008 г. Научният съвет на ЦА създава ново звено – Информационен център с библиотека и архив, което съответства на приоритетите му. През юли 2010 г. Центърът по архитектурознание се влива в Института за изследване на изкуствата (ИИИЗк). Така архивът става част от Националния научен център за опазване на културното наследство (ННЦОКН), създаден през същата година от проф. Александър Янакиев (през 2010 г.) към ИИИЗк.

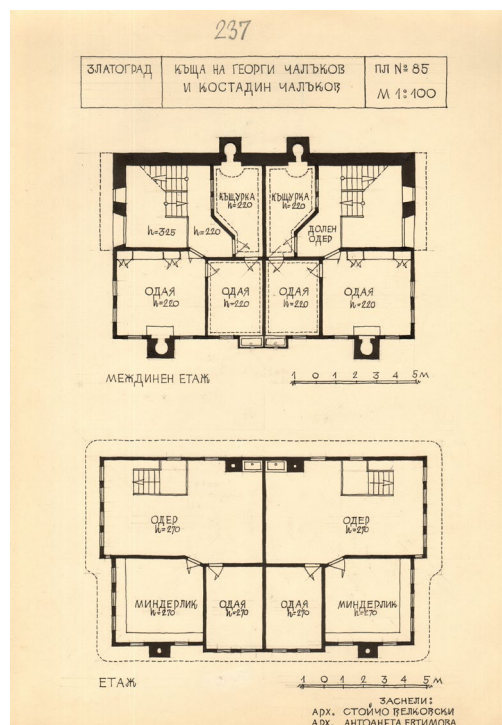
Структура

Структурата на архива е нова, доколкото тя е създадена дълго време след постъпването на първите архивни единици. В периода от 2009 г. до 2012 г. професионалните архивисти Цветана Величкова и Елена Дяконова извършват описване и подреждане на отделните фондове, чиито първоначални имена не са променени. След 2010, когато Центърът по архитектурознание, заедно със своя архив, става част от Института за изследване на изкуствата, чрез съвместните усилия на проф. д-р арх. Малвина Русева и създадения през 2016 година Архивен съвет към ИИИЗк архивната структура на архив „Архитектура“ придобива постепенно настоящата си подредба. Тя обхваща разнородните архивни материали, от една страна, а от друга се вписва естествено в по-голямата структура на архивите на Института. Архив „Архитектура“ се състои от четири фонда, разпределени в структура на пет нива. През последните години за придобиването, обработката, описването и дигитализирането на архив „Архитектура“ приносна е работата в архитектурния архив на проф. д-р арх. Малвина Русева, арх. Светла Маркова, арх. Албена Захариева, арх. Мая Чакърова, Галя Господинова и д-р арх. Димитрина Попова.

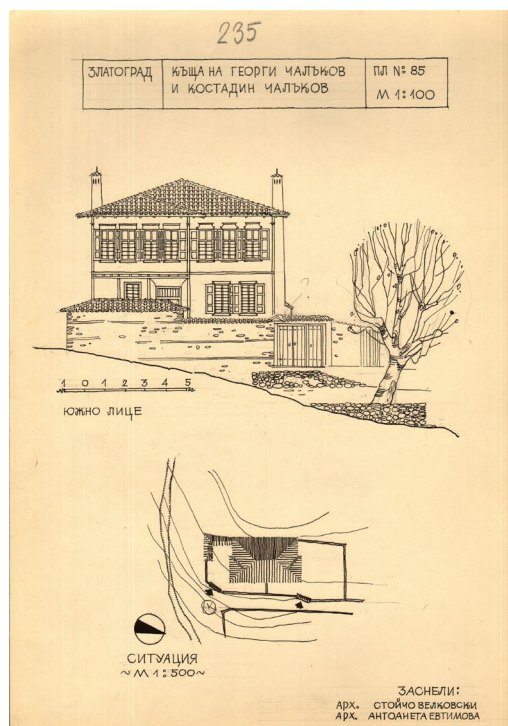
Фонд „Материали на хартиен носител“

– подфонд „Чертежи и заснемания“ – документите в този фонд са: чертежи на паус, чертежи на хартия, хелиографни копия, ксероксни копия, ръчни скици и архитектурни заснемания в скицици на отделни листове като обхващат годините от 1953 до 1979. Подредбата на материалите е по азбучен ред на имената на населени места.

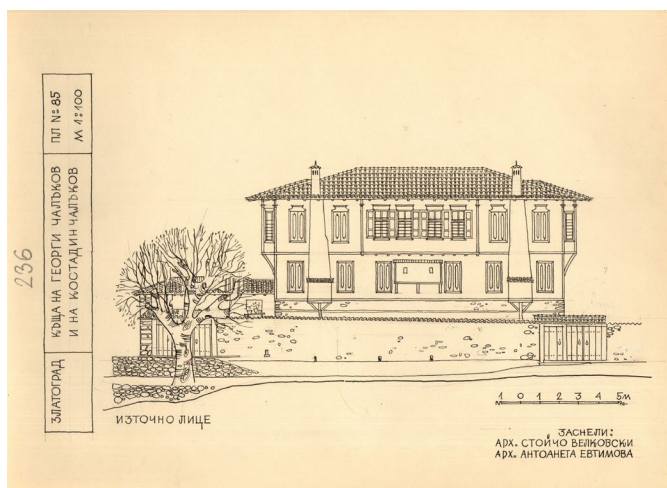
Архивният подфонд съдържа 945 архивни единици, като всяка единица представлява заснемане върху хартия на сграда: основно на къщи и в по-малка степен на училища, църкви, кули и др. Най-голяма концентрация на зачисляване на такива архивни единици се забелязва през 1950-те и 1960-те, като през следващите години те са единични. Архитектурните заснемания са създадени от командировани архитекти, в резултат от планови

Двуфамилна (братска) къща на Георги и Костадин Чалъкови, Златоград, разпределения на втори и трети етаж

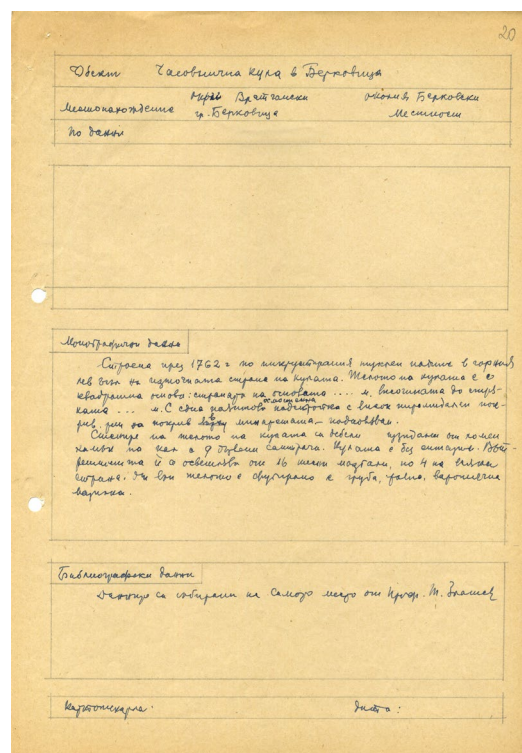
Двуфамилна (братска) къща на Георги и Костадин Чалъкови, Златоград, фасада Юг и ситуация

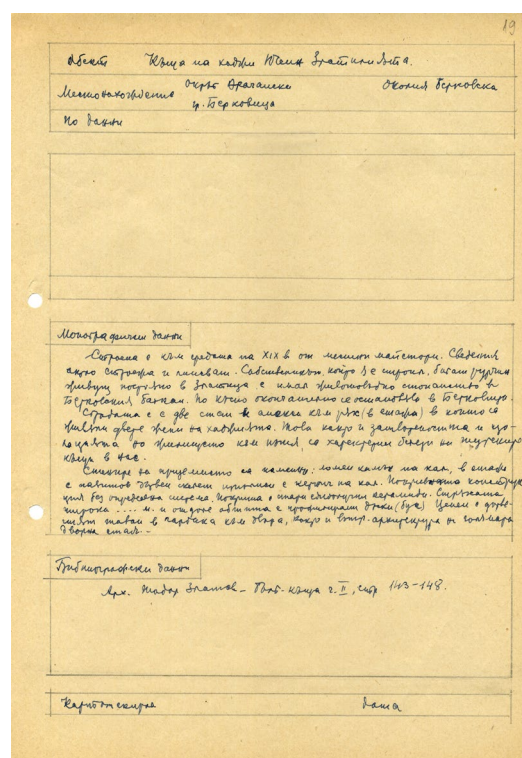
Двуфамилна (братска) къща на Георги и Костадин Чалъкови, Златоград, фасада Изток

заснемания от учените в ИГА в научни експедиции и от студенти по време на архитектурни практики под ръководството на архитекти. Фокусът на заснеманията стои в лоното на възрожденската архитектура от XIX век. Характерно за подфона е, че архивната единица представлява папка с комплект от документи, чертежи, перспективи, скици, обяснителни записки, които представят архитектурен обект със всички задължителни атрибути на архитектурната презентация и изобразяване. В чертежите изобразителната техника е унифицирана в строго следван канон. Запазени са архитектурните скици от заснеманията на място, където реално е нанесена повече информация за архитектурата на заснетите сгради, отколкото в прецизно изчертаните по канон чертежи.

– подфонд „Текстови документи“ – втората част на фонда върху хартиен носител е подфондът с архитектурни научни изследвания и трудове с два описва съответно от 66 и 634 архивни единици. При него се наблюдава равномерно разпределено зачисляване през 1960-те, 1970-те и 1980-те години на XX век. През 1990-те се наблюдава спад, като приетите документи са основно рецензии, последният документ е от 2008 година. Този подфонд съдържа научни трудове, сред които статистически доминират тези с автори арх. Сава Бобчев и проф. арх. Рашел Ангелова, но и на редица други учени. Подредбата на архивните материали е по азбучен ред на фамилията имена на авторите.

Монографични данни за часовниковата кула в Берковица

Монографични данни за къщата на Юсеин Златилията в Берковица

Панорамна снимка, Мелник, 1961, АЕ 31, от колекцията „Големи фотографии и албуми“

Фонд „Фотоархив (фотоматериали)“

Фондът с фотографски изображения е разделен на материали от чужбина и материали от България. В него се съхраняват черно-бели фотографии и негативи предимно от 1950-те и 1960-те, а от 1970-те започват да се появяват диапозитиви. Приемът на документи в този фонд е засвидетелстван през цялото съществуване на архива към ИГА, т.е. от 1949 до 1990, и постъпването им в архива е относително равномерно. Разликите в отделните архивни документи са самите носители. Изображенията се съхраняват на следните носители: снимки, негативи, диапозитиви и видеоматериали.

Една част от този фонд включва фотографии на градоустройствени решения, къщи, манастири, училища, врати, порти, ракли, сандъци (снимани в България, Полша, Германия, Русия и Румъния), някои от които са обединени в албуми.

Друга част представлява колекция от около 8000 фотографии от страната и чужбина от годините между 1945 и 2014, като най-голям дял в колекцията имат черно-бели снимки, правени от служители на ИТИГА и на ЦА – БАН. Документирани са къщи, улици, паметници, манастири, църкви, катедрали, джамии, чешми, мостове, каменни плочи, врати, порти, маази, интериори, изгледи от градове и села, заснемания, проекти, ситуации, паркове, болници, училища, библиотеки, музеи, административни сгради, дворци, часовникови кули, археологически разкопки, надписи и лични фотографии на архитекти.

Уличен силует, Созопол, 1962 г., АЕ 46, от колекцията „Големи фотографии и албуми“

Преображенски манастир, 1950, АЕ 37, от колекцията „Големи фотографии и албуми“

Персонални фондове

– фонд „Петър Морозов“

Петър Морозов (1880 – 1951) е един от най-видните представители на българската печатна графика. Роден е на 22 януари 1880 г. в Русе. Завършва Рисувалното училище в София през 1905 г. със специалност „Живопис“. Специализира графика в Академията за изящни изкуства в Париж (1904 г.) и в Художественото индустриално училище в София (1915 г.). Той е сред първите творци на цветната акватинта, като има над 40 самостоятелни изложби в Европа и Америка.

Този персонален фонд обединява 22 творби на Петър Морозов, постъпили в Института по градоустройство и архитектура (ИГА) на 22 декември 1952 г. Това са графики в техниките офорт, акватинта и аквафорт с изгледи от градовете Брацигово, Варна, Велико Търново, Габрово, Пловдив, Самоков, Смолян, Созопол и Шумен.

Стара улица във Велико Търново, офорт

– фонд „Христо Кабакчиев“

Христо Павлов Кабакчиев (1879 – 1970) е български художник, който работи в областта на историческата композиция и архитектурния пейзаж. Член е на Дружество „Съвременно изкуство“ и Съюза на южнославянските художници „Лада“, в чиито изложби участва. Участва и на международното изложение в Лиеж през 1905 г. Първоначално е учител във Велико Търново и Копревщица, по-късно работи като художник към Етнографския музей. За съжаление, голяма част от творбите му са унищожени по време на бомбардировките над София през 1944 г.

Изобразява с етнографска точност и документалност къщи, църкви, улици, квартали, интериори от старо Търново. Фондът съдържа 40 акварела, изобразяващи улици, интериори от къщи от Велико Търново, Копревщица и Трявна. По-голямата част от тях са постъпили в Института по градоустройство и архитектура (ИГА) на 30 октомври 1959 г.

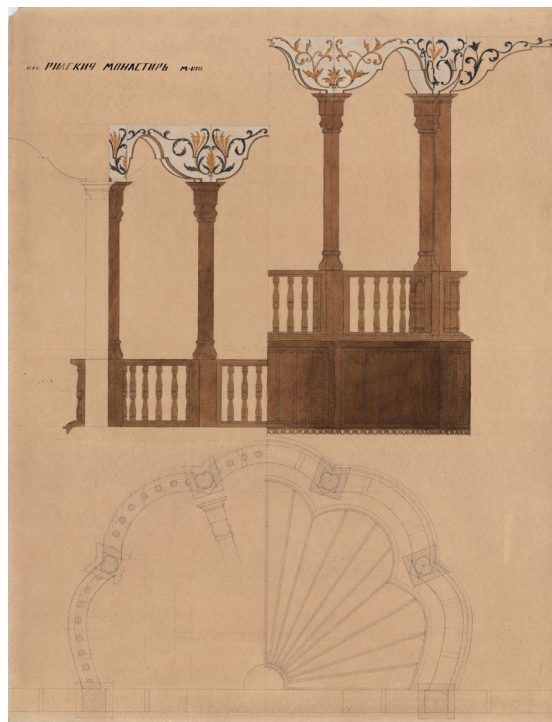
Къща на чорбаджи Калинчо, Трявна, акварел

– фонд „Панайот Калчев“

Персоналният фонд на архитект Панайот Калчев (1893 – 1983) съдържа 138 цветни заснемания на различни архитектурни детайли. Голяма част от тях са правени в Смолян и смолянските села Широка лъка, Черешово, Буково, Момчиловци. Съдържа цветни заснемания от старите български градове Битоля, Прилеп, Охрид, Копривщица, Карлово, Пловдив, Пазарджик, Елена, Тетевен, Сливен, Троян и от Троянския манастир. Част от заснеманията са постъпили в (ИГА) Института по градоустройство и архитектура на 30 юли 1949 г. и са заведени в инвентарната книга под № 1. Друга част са постъпили в ИГА на 20 декември 1949 г. и са заведени в инвентарната книга под № 32. От постъплението си през 1949 г. до научната обработка на фонда през 2009 г. документите са съхранявани без да им се осигурят оптималните условия. Няколко документа са заразени с розова плесен, част са разкъсани по краищата или с липсващи ъгли, има и документи със следи от овлажняване или намокряне.

Тавани, къща на Али бей, Райково

Детайли, Рилски манастир

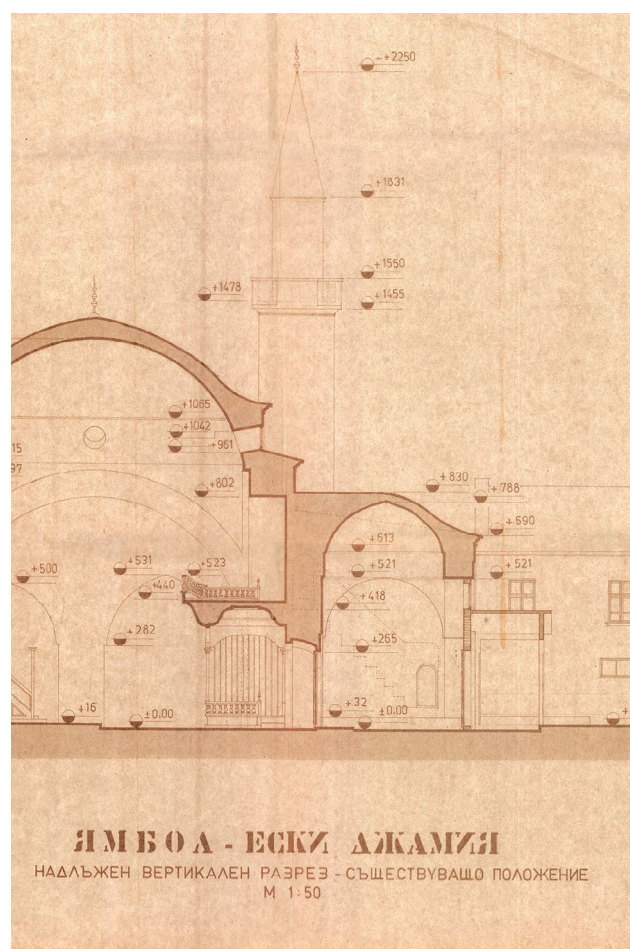
Детайли, Рилски манастир

Ески джамия, Ямбол, фасада

– фонд „Никола Мушанов“

След пауза от близо 60 години през 2015 г. е създаден нов персонален фонд, посветен на дейността и творчеството на арх. Никола Мушанов (1927 – 2004). Той съдържа личните архитектурни заснемания, оригинални чертежи на паус, хелиографни копия, снимки, диапозитиви и негативи, цветни и черно – бели архитектурни детайли изготвени от арх. Мушанов и съпругата му арх. Кирова за проекти за консервация, реставрация и експониране на архитектурни паметници. Част от архива съдържа личните фотоалбуми на арх. Мушанов от български паметници в Цариград, негови непубликувани изследвания върху ислямската архитектура на Балканите и конкретно по българските земи, научните му проучвания за всеки един от паметниците върху, които е работил, обширна библиография върху различни теми обхващащи проблемите, които културното наследство поставя пред съвременното общество.

Ески джамия, Ямбол, разрез

Димитрина Попова